

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Simon Gregorčič

Poezije

O M N I B U S

BESeda

Simon Gregorčič

POEZIJE

Po drugi izdaji, iz leta 1885

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-063-4

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

UVOD

Poet, le malokomu znan,
leži po svetu razmetan;
da kip njegov bi vam podal,
raztresene sem ude zbral —
ne vseh! ... a kdor pregleda té,
spozna mu glavo in srce!

NAŠA ZVEZDA

Zvezda mila je migljala
in naš rod vodila je;
lepše nam ta zvezda zala,
nego vse, svetila je.

Toda, oh, za góro utone,
skrije se za temni gaj;
svetle vprašam milijone:
vrne li se še kedaj?

A molčé zvezdice jasne,
odgovóra ne vedo,
dol z neba višave krasne
nemo na vprašavca zro.

Pridi, zvezda naša, pridi,
jasne v nas upri oči,
naj moj dom te zopet vidi,
zlata zvezda srečnih dni!

MOJO SRČNO KRI ŠKROPITE

Mojo srčno kri škropite
po planinskih sončnih tleh,
kakor seme jo vrzite
po doléh in po bregéh.

Pómlad iz krvi rodila
cvetke tisočere bo
ter prijazno mi gojila
svoje nežne hčere bo.

Deve zorne, dečki zali
brali bodo rože te,
v kite bodo jih spravljáli,
devali jih na srcé.

In srcé jim bo ogrelo
cvetje, vzraslo iz krvi,
da za rod in dom plamtelo
bode jim do konca dni.

NA SVETI VEČER

Pod góro gre dekletce mlado,
ko svet obhaja sveto noč,
spoznalo bi v potoku rado,
kaj višnja ji namenja moč.

Na valih lunin svit trepeče,
trepeče v deklici srce,
želeče pa in koprneče
očesci uprè na dno vodé.

In glej, iz dna valov pozdravi
jo znan, krasán in ljub obraz,
ki ji z nasmehom sladkim pravi,
da tu je njiju združbe čas!

K potoku vleče tudi mene,
ko sveto noč proslavlja svet,
tam morda tèma se razžene,
ki v njo nebá je sklep odet.

Prinagnil bodem se nad vódo,
prisluškal, kaj bo val šumljal;
ne svoje, naroda usodo
v preročnih valih bom iskal.

Kdaj srečno moje bo domovje?
Rešitve njemu le še ni?
Kaj mi razkrilo boš, valovje?
Nadjá srce se in — boji!

SAM

Gorjé mu, ki v nesreči biva sam!
A srečen ni, kdor srečo uživa sam!
Imaš li, brate, mnogo od nebes,
od bratov ne odvracaj mi očes!
Duh plemeniti sam bo nosil bóli,
a sreče užival sam ne bo nikoli.

 Odpri srce, odpri roké,
 otiraj bratovske solzé,
 sirotam olajšuj gorjé.
Kedór pa srečo uživa sam,
naj še solzé preлива sam!

MAVRICA

Biserna lestva se vzpenja v oblak,
spušča se onkraj na zemeljski tlak,
mavrica pisana, božji prestol.
Angeli hodijo gor in pa dol,
zlate kropilnice v rokah drže,
zêmljo prežejno hlade in pojé.
Gori na stolu pa Večni sedi,
kapljici vsaki on srečo deli:
pade na polje — rodi zelenjad,
kane na drevje — obilen dá sad,
kaplja na njivi — dá žito zlató,
kaplja na trti pa — vince sladkó.
Sreča se spušča na sleherno stvar,
kadar zaliva nebeški vrtnar.

VESELI PASTIR

Zakrivljeno palico v roki,
za trakom pa šopek cvetic,
ko kralj po planini visoki
pohajam za tropom ovčic.

Saj tukaj na sončni višavi
le sam sem, le sam gospodar
živejem po pameti zdravi,
za muhe mi ljudske ni mar.

Nikomur tu nisem napoti,
napoti ni meni nikdo;
kdo čisto veselje mi moti,
kdo moti življenje mirnó?

Nikdár ne zmrači se mi čelo,
nikdár ne stemné se oči,
in pojem in ukam veselo,
da z gore v goró se glasi.

Naj drugi okoli po sveti
si iščejo slave, blaga,
jaz hočem na gori živeti,
tu sreča, tu mir je doma.

Za čredico krotko popeval
bom pesemce svoje sladké,
dolincem glasno razodeval,
kar polni mi srečno srce.

Ne, palice svoje ovčarske
za žezlo kraljevo ne dam,
in rajši ko krone cesarske
cvetice na glavi imam!

PRI ZIBELKI

Počivaj mirno, angel šibki,
ki dni le šteješ, ne še let,
počivaj srečno v topli zibki
ko v popju mlade rože cvet.

Sedaj trenutke sreče jasne
deli nebeški ti vladar,
zdaj ure ti teko prekrasne,
krasnejših, oh, ne bo nikdar.

Zibelka s cvetjem je nastlana
in angeli pojó okrog;
bridkost nobena ni ti znana,
ne teža rev, nadlog in tog.

Vihar sovražen svet pretresa,
razganja srca divji boj;
nad zibko jasna so nebesa,
v nedolžnem srcu je pokoj.

Zato le spavaj, angel šibki,
ki nič ne veš še, kaj je svet,
počivaj, snivaj sladko v zibki
ko v mehkem popju mladi cvet.

Saj, ko porasteš, dete zalo,
drugače bode mnogokaj:
Da bi le vedno mi ostalo
nedolžno, čisto kakor zdaj!

KESANJE

Da zabil bi reve in teže,
na posteljo starček se uleže;
a ura za uro beži,
in sen mu ne stisne oči.

In, glej, o polnôčni se uri
odpahnejo v sobico duri,
in studne pošasti skoz nje
k postélji se mu pripodé.

»Kedó ste, obrazi pregrozni,
plašéči ob uri me pozni?
Kaj hoče ta nočni sprevod,
neznancev nadležni prihod?«

»Mi nismo neznani duhovi,
mi tvoji nekdanji smo dnovi,
in tvoja dejanja s seboj
pripeljemo v vas ti nocoj.

Tu želje smo tvoje in misli
saj vedno smo bile ti v čisli,
kaj zdaj nam odmičeš oko,
zakaj ti trepeče telo?

In tukaj smo tvoje norosti,
norosti zgubljene mladosti,
zvijače, krivice, laži,
katerim roditelj si ti!

Kot zvesti sinovi in hčere
ti krajšati hčemo večere;
skrbno si gojil nas nekda,
zato te ne zabimo zdaj.«

In besno okrog zavrté se
in zlobno mu v lice režé se,
pretvarjajo studni obraz,
da mozeg preleta mu mraz.

In vedno ob uri že pozni
duhovi se vračajo grozni,
pošastni ponavljajo ples,
in starček ne stisne oces,

zgubljeno na veke je spanje,
dobljeno pekoče spoznanje:
najhujša je vseh bolečin
kesanje, krivice spomin!

SIROMAK

Kar Bog mi je življenje dal,
odkar sem se zavedel,
pod svojo streho nisem spal,
pri svojih nisem jedel.

Svatuje dan za dnevom grad,
po njem veselje vriska;
a siromaka mraz in glad
pod milim nebom stiska.

Kedó z menoj spregovori
besedico prijazno?
Kedó, kedó razveseli
srce, veselja prazno?

Po svetu hodim čisto sam
od praga pa do praga,
nikdó ne vpraša: kod in kam?
Z nevoljo vsak pomaga!

To pa nadloga vseh nadlog,
to hudo je najhuje,
da, *ker* sem reven, *ker* ubog,
me ljudstvo zaničuje.

Kdor kruha ubranega ne je,
ni skusil sirotanja,
kaj je trpljenje, on ne vé,
on ne pozna življenja.

Za vse je svet dovolj bogàt,
in srečni vsi bi bili,
ko kruh delil bi z bratom brat
s prav srčnimi čutili!

POGLED V NEDOLŽNO OKO

Nikar, nikar se me ne boj,
nedolžni, nežni angel moj,
le semkaj k meni sedi,
okó v okó mi gledí!

Pogled ti čist, oko mirnó,
v njem seva celo ti nebo,
in meni v njem leskeče
odsev že davne sreče.

Budí spomin mi krasnih dni,
ko bil sem še kot si zdaj ti,
spominja me mladosti
brez toge, brez bridkosti.

Spominja me čarobnih let,
ko bil je v cvetju ves mi svet
enako vrtu v maji,
ko živel sem ko v raji.

Zgubljen je, oh, zgubljen moj raj,
ne sme, ne morem vanj nazaj,
zaklenjena so vrata;
proč, proč je doba zlata.

Pa če zaprt je sreče raj,
da *gledam* vanj se zdi mi, vsaj,
ko v tvoja zrem očesa,
odprta v njih nebesa.

Srce se v prsih mi topi
zamaknjeno v nekdanje dni,
v presrečno dobo cveta —
o zlata, zlata leta!

JEFTEJEVA PRISEGA

Na boj na divje Amonite,
sovražnike rodú srdite,
je Jefte hrabro četo zbral;
na meji, glej, sovražnih tal
kleči glavar na travi rosni,
da zmago bi mu Večni dal
v usodni vojski, smrtonosni:
»O čuj me, bojnih trum gospod,
usliši mojo ti molitev,
otmi, otmi svoj sveti rod!
Ti vôdi ga v zmagalno bitev,
dodeli srečno mu vrnitev,
in — to prisegam — prvo stvar,
ki po dobljeni slavni zmagi
me sreča na domačem pragi,
zakoljem tebi v žgalni dar,
usode vojske gospodar!«
Tako prisega vodja trum,
glavarja čuje hrabra četa,
in srca, že popreje vneta,
navdihne neukročen pogum.
Kadâr se v gori utrga plaz,
kedó li mu zastavi gaz?
Ko tanke bilke trdni hrasti

se morajo ukloniti, pasti!
A stokrat huje od plazov
se Jefte s četo zadrvi
na vrste amonskih sinóv.
Kako so tam kovala jekla,
kako je kri v potokih tekla,
na črna tla junaška kri!
Kot za žanjico žita snopi
leže po tleh vojakov tropi,
požela jih je bridka smrt
sovražnilk je pobit in strt,
in zmagovit na tla domača
se Jefte s hrabro četo vrača.
Oj, to ti je ponosen god
za té, o Jefte, in tvoj rod!
Slaví te Izrael vesel,
ker sveti dom si mu otel;
do meje ti naproti vreje
in vrsta venčanih devic
na cesto troši ti cvetic!
nastilja palmove ti veje!
In poti, polja in vasi
povsodi mrgolé ljudi:
visoki, nizki, stari, mladi
zmagavca videli bi radi,
ki trume je sovražne zmel.
Izmed ljudi na mlado rame
tu mati malo dete vzame:
»Glej, on je Izrael otel!«
In starček od veselja plaka,

gledaje slavnega junaka,
in sto in sto glasov grmi:
»Rešitelj Jefte naj živi!« —
Že sveti se domači krov,
zidovje se belí naproti
in zdaj v mogočni prelepoti
pred njim stoji ves dom njegov.
In glej, mladenek cveten zbor,
slavilno pesem prepevaje,
srebrne strune prebiraje,
privre čez prag na beli dvor;
pred njimi pa v obleki snežni
v naročje Jefteju hiti,
kot na perutih angel nežni,
otrok njegov, edina hči!
A Jefte, glej, je mrtvobled,
iz lic je proč življenja sled —
ne kroži se očetu roka
v objem prirčnega otroka.
Junak, ki groze ne pozna,
kaj zdaj ko listje trepeta?
»Oh, nepremišljena prisega!«
obupno oča zaječi,
da grozno se okrog razlega,
da mraz pretresa vsem kosti.
»Joj, ti nesrečni ôtrok moj,
še bolj nesrečen oča tvoj,
ki kriv brezmejnega je zlega!
Umreti moraš, hči, umreti
v življenja polnem, lepem cveti:

prisegel sem, da prva stvar,
ki po dobljeni slavni zmagi
me sreča na domačem pragi,
Bogú bo dana na oltar;
in tebe, oj otrok predragi,
nebo izbralo si je v dar!
Veliko terjaš, o, nebo,
veliko terjaš od očeta!
Odpusti, dete mi ljubó,
zgoditi mora se tako:
prisega grozna je — pa sveta!«
In izvrši prisego oče,
in pade dekelce mlado,
a oče in ves narod joče!

DARITEV

Daritev bodi ti življenje celo:
Oltar najlepši je — srca oltar,
Ljubezen sveta v njem — nebešk je žar,
Gospodu žrtva — vsako dobro delo.
O, da srce gojilo bi vsekdar
Ta sveti žar, naj živo bi gorelo,
Enako kresu vedno ti plamtelo,
Bogu in domu žgalo vreden dar!
Odločno odpovej se svoji sreči,
Goreče išči drugim jo doseči,
Živeti vrli mož ne sme za sé.
Iz bratov sreče njemu sreča klije,
Veselje ljudsko njemu v óku sije,
In tuja solza mu meči srcé!

KUPA ŽIVLJENJA

Pod tabo pekèl in nebo nad teboj,
a zemlja visi med obema
in gori in doli zajema
ti v kupo življenja kipeči napoj:
zdaj bôli pekla, zdaj veselje neba,
pogosto vse vmes!
Glej, to ti je res
usoda svetá!
Kedór je možak,
strupene se kupe ne brani,
sladké se nikdar ne upijani,
no vedno ostane enak,
in vedno ohrani
si pokoj sladák!

IZGUBLJENI CVET

Sinoči je pela
ko slavček ljubó,
zakaj pa je danes
rosnó nje oko?

Sinoči cvetoča,
rdeča ko kri,
zakaj pa ji danes
obrazek bledí?

Imela je vrtec,
oj vrtec krasán,
ko davi je vstala,
bil cvet je obran.

Oh, cvetje je rahlo,
čez noč se ospè;
a žal je še meni
po njem, o deklè!

Tja doli po polju
pa stopa nekdó,
on cvet je potrgal,
zdaj — uka glasnó!

PRI MRTVAŠKEM ODRU

Oj, tu ležiš na odri,
kot angelček mirú,
očesci jasnomodri
zatisnjeni svetú.

Z ročico se ročica
k molitvi sklepa ti;
ta snegobela lica,
kot prej, so lepa ti.

In krog nedolžnih senec,
v rumenkastih laseh
ti plava cveten venec,
na ustnih rajsk nasmeh.

Smrt ti ni strahovita,
četudi v cvetu let,
na licu se ti čita,
da ni ti mari svet!

Čemu se joče mati,
kaj oča se solzi?
Po tebi žalovati
pa meni se ne zdi!

Saj ti si srečno slekla
oklep trohljivi zdaj;
neslà je božja dekla
te v lepši, boljši kraj!

Pač blagor, blagor tebi,
tam dobro je za te!
Na srečnem božjem nebi
oj moli še za mé!

SIROTI

Cvetica nerazvita,
rastoča vrh planin,
ti zapuščena, skrita
poganjaš sred pečin.

Kedó li te zaliva,
komu pač ti si mar?
Cvetica ljubezniva,
pa jaz ti bom vrtnar!

Skrbno te bom zalival,
lepó te bom gojil,
četudi drug bo vžival,
ko cvet se bo razvil.

Oj, dete, dete malo,
nedolžno dete ti,
sirota si ostalo,
kedó za té skrbi?

Pa če nikdó na sveti,
jaz bom pod skrb te vzal,
le rasti v lepem cveti,
cvetú bom jaz vesel.

Za blagost ti goreče
bom prosil, angel moj,
četudi tvoje sreče
delil ne bom s teboj!

NJEGA NI!

Rože je na vrtu plela,
pela pesemco glasno,
živo v lice zarudela,
ko je stopil on pred njo.

»Daj mi cvetko, dete zalo,
da na prsi jo pripnem,
za spomin cvetico malo,
preden v tuje kraje spem.«

Kito cvetja mu je dala,
s cvetjem dala mu srce,
sama v vrtu je ostala,
on po svetu šel od nje.

Rože je na vrtu plela,
pesmi pela je glasno —
kaj da vrta več ne dela,
kaj ne poje več tako?

Deklica glavó poveša,
vene obraz, prej cvetoč,
nekaj nje srce pogreša,
solz ji potok lije vroč.

Čez ograjo vrtno gleda —
mnogo mimo vre ljudi; —
deva blede, deva blede,
njega od nikodar ni!

V MRAKU

Le utoni, utoni za goró,
le ugasi, sonce, luč svetló,
oj, padi, padi gosti mrak,
prinesi srcu mir sladak!

Čemu sijalo bi lepó
čemu, oj sončece zlató?
Povsod sirotam sevaš le,
nesrečen rod ogrevaš le!

Kdo gledal bi ta hrib in dol,
zaklet le v revo, jok in bol,
hinavstva, zmot, trpljenja poln,
sirot in sirotenja poln?

Doklèr mi siješ, sonce ti,
hladú, mirú mi v srcu ni,
mori pogled, teži spomin
me svojih, ljudskih bolečin.

Le skrij se, sonce jasno, skrij,
izgini svet izpred oči,
da zabi žalostno srcé
človeške zmote in gorjé!

NA BREGU

Na bregu stojim in v mórje strmim:
pod mano srdito valovje
rohni ob kamnito bregovje;
do néba praši se megleni dim,
v obraz mi brizgajo pene
od skalne stene;
a stena skalna
ostane stalna,
in jaz se na robu ne ganem,
viharju kljubujem, ostanem!
Ko v steno valovje, usode vihar
ob mé se zaganja;
a duh se ponosni ne uklanja:
ti streti me moreš, potreti nikdar
usode sovražne besneči vihar!

ZAOSTALI PTIČ

In ti si edini še tukaj ostal,
oj ptiček, od trume vesele?
In nič po krilatih ti sestrah ni žal,
ki splule so v južne dežele?

Oh, vidim, ni mogla te bolna perut
čez morje široko prenesti,
strl sredi je poti jo lovec ti krut,
pri bregu si moral obsesti.

Zapúščen, bolan zdaj na produ stojiš
perutco pobešaš krvavo,
za družbo predrago sirota strmiš
v daljavo čez morsko planjavo.

Pač sanjaš o krajih, kjer sonce topló
sestricam, družicam se smeje,
kjer cvetje dišeče in sadje zlató
visi od citronove veje.

Moj ptiček, jaz dobro umejem bolešt,
ki ubogo srcé ti razriva;
pa pojdi z menoj kot tovariš mi zvest
in skupaj bolesi nosiva.

Saj meni so tudi ti dóli le prod,
duh lepše, srečnejše mi sluti —
kako jaz po njih omedlevam od tod,
a strte so moje peruti!

VINSKI DUHOVI

Točaj, le znova kupo mi napolni,
hladila daj, zdravila duši bolni!

Kadàr oko otožno v kupo uprem,
skrivnostna čuda v kaplji zlati uzrem:
odpre se svet čaroben mi in nov,
oko zagleda sto in sto duhov,
duhov ne zlobnih, nego čistih, blagih,
trpinom dobrih, tožnim srcem dragih.
Tu v kupi, glej, prekrasno zrem kraljico,
nebeško hčer, neskajjeno resnico;
tik nje radóst — pozna se na očeh —
in deca njena: šala, vtip in smeh!
Navdušenost, čuj, poje rajsko pesem,
na zemlji še enake slišal nisem.
In nade duh naprot šepeče mi,
podi obup, skrbi moreče mi.
Pogled duhov, vabljenje krasnih bóginj
mi vnema v duši čudodelen ogenj,
up vrača se v srcé, na usta smeh,
in znova vžiga radost se v očeh.

Duhovi vinski, hvala vam tedaj!
Napolni zopet kupo mi, točaj!

ČLOVEKA NIKAR!

V delavnico sem tvojo zrl,
ki bitij si rodil brez broja!
Skrivnostno snuje roka tvoja:
nikjer je stalne ni stvari,
a prah noben se ne zgubi.
V delavnico sem tvojo zrl,
in videl vedno sem vrtenje,
prelivajoče se življenje,
prerojevanje, prenavljanje,
iz bitja v bitje presnavljanje,
a smrti nisem uzrl nikjer!
Brezumni svet plakaje toži,
ko pade cvet duhteči roži,
ko izmed dragih mu kater
duhá okove v grob polóži,
češ: rodni brat mu je umrl!
In — smrti ni!
V delavnico sem božjo zrl,
tam prestvarjanje sem stvari,
a smrti nisem uzrl ...
Začetnik moj, ki si me ustvaril,
duhá si iskro mi razžaril,
v oklep prsteni jo zaprl —
zakaj, veš ti! —

Ko ilnato boš ječo strl,
ne bom umrl!
No duhu poženo peroti,
ki jih iz dola solz in zmot
razvije na skrivnostno pot —
kam ? Tebi hitel bo naproti,
da enkrat tvoj obraz bi zrl,
da zrl bi sončnojasno lice,
obraz ljubezni in resnice!
To prst pa prsti izroče
in svet ob noč pozabi kraj,
krijoč ostanke te.
In ni mi žal! Svet zabi naj!
Ti ga ne zabiš!
Za novo stvar moj prah porabiš —
za káko? Jaz ne vem,
ti sam si gospodar!
A eno te prositi smem:
iz praha vzgôji ti cvetico,
podari logu pevko-ptico,
katerokoli ustvari stvar;
kedór bi pa ko jaz na sveti
imel čutiti in trpeti,
med dvomi, zmotami viseti —
človeka — ustvariti nikar!

IZGUBLJENI RAJ

Izgubljen človeku je zemeljski raj,
Adamova deca v pregnanstvu se joče,
in prosi, naj sreče zapravljeni kraj
odpre ji na novo dobrotljivi oče.

Nespametno ljudstvo, čemú li tvoj stok?
Na delo! Ne nosi mi križema rok!
Povrni se sámo v prvotnost nazaj,
in našlo povsodi prvotni boš raj!

LASTOVKAM

»Lastovke, oj Bog vas sprimi,
ko po dolgi, ostri zimi
priletele ste nazaj
v mirni naš planinski raj!
Ve pomladi ste znanivke,
dobre sreče ste nosivke,
kjer svoj dom postavite,
blágost tja pripravite.
Gostoljuben strop je moj:
gnezda svoja nanj pripnite,
tu valite, tu gojite
srečonosni zarod svoj.
Skrbno jaz vam branil bom
nežni rod in mali dom.
Tu nikdó se vas ne takne
in mladičev vam nikdo
z roko kruto ne izmakne —
čuval jaz jih bom zvestó.«
A zastonj je ves moj klic,
ne plivabi srečnih ptic.
Razkropi se vse krdelo
čez prijazno gorsko selo,
razdeli se v pare trop,
slednji par izbere strop,

kjer obesi mehko gnezdo;
prazen je le moj, edin,
ker nesreče jaz sem sin,
rojen pod nezgodno zvezdo!

V CELICI

Iz neme cele v živi svet
mlad samotar strmi,
venočih lic bledeči cvet
kropé mokré oči.

Star potnik v okno vzpne oko,
ko truden mimo gre,
blagruje one, ki mirnó
po celicah živé.

»Ne moti, potnik, se nikar,
ni tukaj dom miru,
ni vselej svet pokoj vladar
sred tihega zidú.

Moj dom je nizek in tesán,
brezmejno to srcé,
če brat zaklepa samostan,
kdo uklene pa željê?

Doklèr se prsi dvigajo,
srcé še hrepeni,
doklèr želje se vžigajo,
pokoja, sreče ni!

Zapustil svet sem mladolet,
se v celico zaprl,
umrl je zame celi svet,
jaz nisem zanj umrl.

Zabíti ga — mi moči ni,
uživáti ga — ne smem;
plamén, ki v srcu mi gori,
morim in mrjem nem.

Ne vlada vselej svet pokoj
sred tihega zidu;
če ne prineseš ga s seboj,
ne najdeš tu miru.

Le romaj, romaj svojo pot,
glej, svet je lep ko vrt;
rad bi s teboj iz teh samot —
izhod mi je zaprt!«

PRIMULA

Poletni dan na zlatih žarkih
iskril na svet je sončni prah,
po tratah se vsejal in jarkih,
zaril se v prst, zavil se v mah.

Tam sončne matere rojenci
bledé zaprti v grob temán,
svetóv nebeških izseljenci
mrjó v nesreči dan na dan.

Že zimski dan visi nad bregom,
čez dol besni leden vihar
in gozd in plan ječi pod snegom —
gorje ti, uboga sončna stvar!

Kako sirota zdaj trepeče,
oh, da bi mogla gor nazaj,
če ne, pa vsaj iz nočne ječe,
da *gleda* vsaj domači raj!

In zlato sonce, glej, prigreje,
odpre sneženi se zapah,
in *sončeč* stotisoč prismeje
se tam, kjer mrl je sončni prah.

Oj, to se v travi jasno bliska,
po jarkih vse svetló, zlató,
stotisoč tam *trobentic* piska
glasán pozdrav domov v nebo!

MOČ LJUBEZNI

Zaljubilo se je morje v luno,
zaljubilo z neizmerno silo,
z njo združiti se srčno želelo.
Dolгих šest ur kvišku je kipelo,
drugih šest ur zopet togovalo,
togovalo, bridko žalovalo,
ker se ž njo zediniti ni moglo.
Vendar ni ljubezni popustilo,
želj kipečih ni si ohladilo:
vsáko šesto uro po odtoku
zopet k ljubici se luni dviga,
dviga se, se dvigniti ne more,
ž njo skleniti se nikdar ne more.
Le vzdihljáji mórja gor kipijo;
luno v temne megle zavijaje
tožijo morjá bridkosti luni.
Ona se ljubezni verne usmili,
ker skleniti z dragim se ne more,
solze za vzdihljáje vrača
ter hladi kipeče želje morju. —
Če tako studena voda ljubi,
oj, kako pa bo to vroče srce!

SVETA ODKLETEV

Sen sanja srce moje zlat:
odprto je nebo
in ven se usiplje zbor krilat,
kaj bo, kaj bo pač to?

Čuj, gôri kliče višnji Bog:
»Nocoj bo svet odklet
in konec bode rev, nadlog,
in raj mu ustvarim spet!«

Kot jasni utrinki trop duhov
spusti se v solzni dol,
nesoč zemljanom blagoslov
in lek za žal in bol.

In razkropi se sončni trop
iskreč na vse strani,
pod slamnati in zlati strop
zdraveč, blažeč hiti.

Kjer joka se nesreče sin,
otre mu z lic solze,
kjer najde hišo bolečin,
odnese ji gorjé.

In krog po svetu trop bleščeč
skoz temno šviga noč,
iz bliskov meč krepkó vihteč
v razganja teme moč.

In zmot, laži in zlobe duh,
zavisti kleli gad,
in srd, krivica in napuh
grme v pekla prepad!

In bes, ki v srcu tičal je,
celó v najboljšem — skrit,
duh božji ga izbičal je,
poslan nas poblažit.

Resnice sonce sije zdaj,
ljubezni greje žar,
in svet je zopet cveten raj,
in srečna vsaka stvar.

Oj, to je zemlje vzvišen god,
človeštva zlati dan!
Prenovljen svet, prerojen rod,
k božji sen krasán! ...

Z višav nadsončnih kraljev kralj
se zemlji nasmehlja
in prst njegov iz daljnih dalj
jo dvigne do neba.

Na večno stisne jo srce,
ljubezni prve vnet,
s poljubom sladkim govoré:
»Zdaj moj otrok si spet!«

Na ta poljub neba sladkost
prešine vse stvari,
srce, utopljeno mi v radóst,
zamaknjeno kopni! ...

Srcé, le sanjaj ven in ven,
o sen, ne uniči se!
A pač! Izgini sen kot sen,
pa dej — uresniči se.

ŽIVLJENJE NI PRAZNIK

Cvetočega lica, cvetočih še let
zdaj prve korake namerjaš med svet —
nastlali na stèzo so pisan ti cvet.
Po poljskih cveticah te žive cvetice
spremljajo kot ženina mlade družice.
In svatov prijateljskih radosten trop
praznuje tvoj prvi v življenje vstop.
In tebe — pač moti te cvetje na poti —
to občno veselje se tudi poloti!
Ne čutiš — naj srca ne vara te čut! —
da vhod le v življenje je s cvetjem posut!
Ne slutiš, da cvetje, na stèzo nastlano,
le trnje zakriva, da zvene ti rano?
Prijatelj, ne bodeš za zlo pač mi vzel
resnobne besede na praznik vesel:
Ni praznik, predragi mi, naše življenje,
življenje naj bode ti delaven dan!
Od zora do mraka rosán in potán
ti lajšaj in slajšaj človeško trpljenje!
Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
saj moško dejanje krepčuje moža,
a pokoj mu zdrave moči pokonča,
dejanje ti ljubi, a boj se pokoja!

*Dolžán ni samó, kar vелеva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan!*
Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
a delo in trud ti nebo blagoslovi!

ROMARICA

»Čemu se ti tako mudi,
oj romarsko dekle?
Saj k samostanu daleč ni
in k cerkvi vrh goré.

Težká je pot in hrib strmán,
počivaj tu z menoj,
lahkó, lahkó še v samostan
dospeš, dekle, nocoj!«

»Da, romarica sem, gospod,
a ne gor k cerkvi tej,
od tod še daleč gre moj hod,
mudi se mi naprej.

Goré še tri, doline tri
mi prehoditi je,
deroče globočine tri
mi prebroditi je.

Za brodom tretjim bel je prod,
za prodom svet zelen,
tja romarica spem od tod
na griček osamljen.

Na gričku cerkev ne stoji,
ne miren samostan,
k molitvi romarskih ljudi
ne vabi zvon glasán.

In križ ne kamnat ne lesen
ne dviga se navpik,
prosilcem milosti noben
tam ne deli svetnik.

Pa če nikdo tja ne hiti
pobožnih čutij vnet,
če cerkve tam ne križa ni —
ta kraj je meni svet!

Na griček nizki ta srčno
jaz pokleknila bom
in gorko, kakor prej nikdo,
solzeč molila bom,

Saj griček drugim ni enak,
to je nagroben grič,
pod njim počiva mlad vojak,
oh, meni drag mrlič,

Zapustil bil zastavo je,
saj vem, po kom kopneč!
A plačal željo z glavo je,
plačuje jo trohneč,

Na tuji zemlji zdaj leži
 neznan, nemilován,
ne križ ne kamen ne stoji,
 kjer on je zakopan,

Gomila posvečena ni,
 kropil ni mašnik je,
ni s trnjem ograjena ni,
 oh, čredi v pašnik je! ...

Pač ostra in nemila si,
 oj sodba svetna ti!
Ko kri za dolg prelila si
 ni li dovolj ta kri?

Ni kazni ti zadosti smrt,
 nje muka in nje strah?
Še v grob celo tvoj sega črt,
 še mrtvi skruniš prah?

In to vesti ne peče ti,
 da, grobni prah skrunoč,
v nekrive in ljubeče ti
 strupen zadiraš meč? ...

A zdaj naprej, na grob njegov,
 po sodbi svetni klet,
od svetih izobčen grobov,
 a duši moji svet!

Na grobu tem se naselím,
grob meni ni strašán,
skrbnó okrog ga ogradim,
da več ne bo teptan.

In ker pomnika ni grobnik
postavil na nasip,
jaz živ mu bodem spomenik,
trpeč ljubezni kip.

Tam naj kedàj še moj pepel
počiva, kjer njegov —
a bo li skupni prah prejel
mrtvaški blagoslov?«

O NEVIHTI

Zanesi nam, zanesi, Bog,
otmì na rev, otmì nadlog!
Grozi sovražnica srdita,
v oblakov sivih plašč zavita;
beseda njena — grom rohneč,
in njen pogled je — blisk goreč.
Besede grom in blisk očesa
nebesa in zemljó pretresa.
Pod plaščem nosi bič prikrit,
oj bič iz zrn ledenih zvit!
Gorjé, če jezna ga zavzdigne,
če ž njim po polju plodnem švigne,
gorjé!
Glej, tam na polju setev mlada,
živilo naše, naša nada,
pod težo sklonjeno drevo,
glej, nežni cvet na mladem vrti,
ognjeni sok na vinski trti
plahó ozira se v neho,
in vse se vije, vse trepeče,
boji vse šibe se grozeče.
Zanesi nam, zanesi, Bog,
otmì nas rev, otmì nadlog!
Oh, saj te kličemo očeta,

čuj prošnjo siromaka—kmeta,
sprejmi naš jok in vzdih in stok,
ne uniči žuljev pridnih rok!
Ti migni — blisku žar se upihne,
le prst zavzdigni — grom potihne,
le vêli — bič se razdrobi,
le žêli — led se raztopi,
in roka, ki je prej grozila,
bo blagoslov na nas rosila.
Zanesi nam, zanesi, Bog,
otmì nas rev, otmì nadlog!

— — — — —

Zastonj!
Nebo mu prošnje te ne čuje;
vihar strašán
čez drn in strn grmé prihruje,
ledeno zrnje v setve usuje
oblak temán —
končan je cvet in sad obran —
gorjé!
Ozre se kmet na strte nade,
ozre na sinke, hčerke mlade,
in divja bol, skrbi strašné
očetu v srcu zabesné —
gorje ti, ubogi kmet, gorjé!

UJETEGA PTIČA TOŽBA

Oj, zemlja širna, zemlja lepa,
ti vsa si bila moja last;
zdaj ozka kletka me zaklepa,
ko ujel sem se v nesrečno past.

Ostrigli, oh, so mi peroti,
da ni mi môči v sinji zrak,
čez hrib in dol — gorjé siroti —
ne nosi več me vzlet krepak.

Ne nosi več me v log košati,
kjer mnog prebiva zvest mi drug,
ni môči mi v jeseni z brati
s teh velih trat na cvetni jug.

Z ognjenim jeklom umorili
so mi nebeško luč oči,
da božjih čud v prirode krili
uživati mi moči ni.

Oko siroti oslepljeni,
oko edino je — spomin,
a on ni vir tolažbe meni,
spomin mi vir je bolečin.

Za mano ure sončne sreče,
pred mano groza temnih dni,
krog mene stene večne ječe —
pa naj spomin me veseli?!

Zdaj senčni gaj se v cvet odeva,
oj senčni gaj, moj rojstni raj,
glasnó tam bratov zbor popeva,
tu moj izgublja se vzdihljaj.

Z družico drug tam prosto leta,
izbral si gosto je drevo,
in drobno gnezdo skrbno spleta,
da spal bi nežni rod mehko.

A meni svet je ves odcvetel,
zaprt in slep sem samotar,
nikdar ne bodem gnezda pletel,
gojil mladičev nikedár.

Mrje mi v ječi srce ubogo,
brezcvetna gine mi mladost ...
pač mnogo vzeli ste mi, mnogo,
ko zlato vzeli ste prostost.

A enega mi vzeli niste,
pa mi ne vzamete nikdar:
to pesmi so srebrnočiste,
to je glasov nebeški dar.

Samotno v kletki bom prepeval,
dokler ne počí to srce;
vam dušo mrzlo bom ogreval,
in sebi bom hladil gorjé!

SVETIŠČE

Z višave zelene je cerkvica bela
prijazno v dolinski odsevala cvet;
gor romarjev četa je mnoga hitela
po mir, po tolažbo, ki nima ju svet.
A cerkvice ni več! Zidovi posuti,
brezbožniki, oh, so razdrli jih kruti;
zvonika ni zreti, ni čuti zvonov,
ne petja ne veme molitve glasov.
Darilca, darov in darilnikov ni,
svetilnikov več in kropilnikov ni:
žare ji le luči na nebu goreče,
kropé jo megle izpod néba roseče,
že trn in osat je prerasel razpad,
po skalah tam plazi se pisani gad,
in potnika groza obhaja,
ko vidi strupenega zmaja.
A meni kaj tožnost objema srce,
ko cerkve spominjam se vrhu goré,
kaj solza v oko mi prihaja? ...
Svetišče najlepše je tvoje srcé,
prostora ni ondi za zlate malike,
sezidale so ga najvišje roké,
naslikale notri nadzemeljske slike.
Brezmejno ko Bog je svetišče srca,

skrivnostno kot on je, kdo pač proumè ga?
Vesoljno neskončnost zemljè in neba
z ljubeznijo sveto in živo obsega!
Stotisoč svetil na zvezdišču gorí,
stotisoč čutil v tem svetišču plamti,
ob luči so večni prižgana,
ni nična svetloba jim dana.
Nesvetega nič še ni prišlo v ta hram,
duhovi le blagi kraljujejo tam,
in božji krilatec svetišču od praga
odganja sovraga! —
Jaz tukaj na pragu kot romar stojim,
rad v tvoje svetišče upiram očesa,
in groza skrivnostna srce mi potresa,
v lepoto čarobno zamaknjen strmim.
Ko zrem v svetišče nadzemeljsko to,
srce mi neskončno je polno takó,
kot zrl bi v odprta nebesa.
In vendar — kaj sili mi vedno v spomin
posuto svetišče na vrhu višin?
Kaj tožnost srce mi pokriva,
kaj solza oko mi zaliva? ...

SRCE SIROTA

Osamelo, zapuščeno
dete tu stoji mladó,
čelo tožno in megleno,
in mokró mu je oko.

Mati mrtva, mrtev oče,
bratov nima ne sestra;
brez domú po svetu joče,
a kedó mu streho da?

Ta sirota osamela
ti, nesrečno si srce;
záte nima zemlja cela
brata ne in ne sestré.

Saj tvoj dom ni tu na sveti,
ti tam gori si doma;
tebe neče svet umeti,
ti ne moreš pa sveta!

TI VESELO POJ!

Le zelêni, senčni gaj,
dúhti nad menoj;
jaz kot list uvel sedaj
mrjem pod teboj.

Kaj ti, drobni ptiček, dem:
Le veselo poj!
Poj, četudi jaz sem nem,
stari znanec tvoj!

Ti lahkó imaš srcé,
in lahkó perut,
nič ne veš, kaj je gorjé,
kaj obup je ljut.

Rádostno, krepkó žgoliš
vrh zelenih vej,
vedno v cvetju le živiš,
srečen si vselèj.

Ko si v južni zletel raj,
bil je gaj zelen,
ko priplaval si nazaj,
spet je pomlajen.

Meniš pač, da lanski list
dom ti spleta še,
in da jaz sem vedno tist,
ko zdaj leta še!

Ti ne veš, da zimski čas
cvet je naš umrl,
ne, da je življenje mraz
to srce mi strl.

Toda, ptiček, kaj za to,
če umiram jaz?
Kaj, če cvetje prelepo
vzel je zimski mraz?

Glej, zelen je znova gaj,
sončno je nebo,
zemlja cvete kot nekdam
živo in lepó.

Le skozi jasni zrak, moj ptič,
pa skozi senčni gaj,
kaj bi motil te listič,
suh in mrtev zdaj?

Kaj ti mari, če molči
stari znanec tvoj?
Srečen. bodi, ptiček, ti,
in veselo poj!

SOČI

Krasnà si, bistra hči planin,
brdkà v prirodi si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti,
krasnà si, hči planin!
Tvoj tek je živ in je legák,
ko hod deklet s planine;
in jasna si ko gorski zrak,
in glasna si, kot spev krepak
planinske je mladine —
krasnà si, hči planin!
Rad gledam ti v valove bodre,
valove te zeleno-modre;
temnà zelén planinskih trav
in vedra višnjevitost višav
lepó se v njih je zlila;
na rosah sinjega nebá,
na rosah zelenih gorá
lepoto to si pila —
krasnà si, hči planin!
Ti meni si predraga znanka!
Ko z gorskih prišumiš dobrav,
od doma se mi zdiš poslanka,
nesočà mnog mi ljub pozdrav —

Bog sprimi te tu sred planjav! ...
Kako glasno, ljubó šumljaš,
kako čvrstó, krepkó skakljaš,
ko sred gora še pot imaš!
A ko pridereš na ravnine,
zakaj te živa radost mine?
Kaj trudno lezeš in počasi,
zakaj so tožni tvoji glasi?
Težkó se ločiš od hribov,
zibelke tvojega valovja?
Mar veš, da tečeš tik grobov,
grobov slovenskega domovja?
Obojno bol pač tu trpiš!
V tej boli tožna in počasna,
ogromna solza se mi zdiš,
a še kot solza — krasna!
Krasnà si, bistra hči planin,
brdkà v prirodi si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte divje srd ne moti!
Pa oh, siroti tebi žuga
vihar grozán, vihar strašán;
prihrúmel z gorskega bo juga,
divjal čez plodno bo raván,
ki tvoja jo napaja struga —
gorjé, da daleč ni ta dan!
Nad tabo jasen bo oblok,
krog tebe pa svinčena toča
in dež krvav in solz potok
in blisk in grom — oh, bitva vroča!

Tod sekla bridka bodo jekla,
in ti mi boš krvava tekla:
kri naša te pojila bo,
sovražna te kalila bo!
Takrat se spomni, bistra Soča,
kar gorko ti srce naroča:
Kar bode shranjenih vodá
v oblakih tvojega neba,
kar vode v tvojih bo planinah,
kar bode v cvetnih je ravninah,
tačas pridrvi vse na dan,
narasti, vzkipi v tok strašán!
Ne stiskaj v meje se bregov,
srdita čez branove stopi,
ter tujce, zemlje-lačne, utopi
na dno razpenjenih valov!

SLOVO IN NAROČILO

(Ig. Gruntarju)

Le pojdi torej, duša draga,
čeprav težkó mi je slovo;
naj meni teče solzna sraga,
pa drugim boš vedril oko.

Med tujce ne, ti greš med brate,
da zanje trudiš dan se vsak,
da vzore mi uresničiš zlate
kot narodnjak in poštenjak.

Hudobnež je podoben slani,
ki padla v mrzli noči je;
kar ta je vrtu in poljani,
kreposti on cvetoči je.

A mož pošten je — sonce zlato,
ki razsvetljuje, greje svet,
ki v pisan cvet ogrinja trato,
ki vrt in gaj odeva v cvet.

Visoko čislam učenjaka,
ki nam preganja temo zmot,
a bolj še cenim poštenjaka,
ki ve in hodi pravo pot.

Ti učenost s krepostjo združi,
kot sonce strinja luč in moč,
s tem domovini zvesto služi,
neutruden zanjo dan in noč.

Značajen sam še v ljudstvu značaj
oživljaj, goji in krepčaj,
na to mi prvo skrb obračaj,
to naša je naloga zdaj!

V srca ljubljenih rojakov
sej seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož.

Kar sanjala v trenutkih zlatih
sva sanj za narod naš kedaj,
ti vse uresniči zdaj pri bratih,
življenje zdaj vzorom daj!

Le pojdi torej, duša blaga,
srčno na delo sveto to;
naj teče meni grenka sraga,
otiraj drugim jih skrbno!

MOJ ČRNI PLAŠČ

Ta črni plašč vam je v zasmeh,
a — ga umejete?
Umete roso v teh očeh,
ki se ji smejete?

Gomile z roso to kropim,
ki vre mi čez obraz,
in plašč, ki se ogrinjam ž njim,
po rajnkih nosim jaz.

Umrla ni še mati mi,
umrl ni oče še,
za sestrami, za brati
mi srce ne joče še.

Še drage moje Bog živi,
in zahvaljujem ga,
a v grobu mnog mrlič leži,
ki objokujem ga:

Pravico v grob so devali,
pri grobu jaz sem bil,
pogrebci so prepevali,
a jaz solzé sem lil.

Zrl bratoljubja sem pokop ...
Ko grob se je zaprl,
smejal se je spremnikov trop,
v bridkosti jaz sem mrl.

Vzore pokopali so ...
— oh, to dočakal sem! —
na grobu tam plesali so,
grenkó jaz plakal sem.

Radost tedaj je ubegla mi,
moj duh je mrak objel,
bridkost je v dušo legla mi,
več nisem bil vesel.

Tedaj oblekel sem še mlad
obleko žalno to,
na grobe vzorov, sanj in nad
solzé mi zdaj teko.

SAMOSTANSKI VRATAR

Življenja valovje tam zunaj hrumí,
tu vlada pa mir in tihota,
tam zunaj vrvenje, drvenje ljudi,
tu notri je sveta samota.

Na pragu stojé jaz oziram se v svet,
v ozidje se ozko oziram;
v celici bivam nad petdeset let
ter duri odpiram, zapiram.

In bil samostanu prav veren ključar
o pozni, o rani sem uri,
utrjeni potnik in revež nikdar
zastonj ni potrkal ob duri.

Premnogi, ki dušo obup jim je trl,
tu našli so mir in tolažbo,
za mir sem tisóčkrat duri odprl,
nikoli jih nisem za zdražbo.

Tako jaz obračal sem ključe vsekdar,
tako sem v službi osivel;
ti tudi, predragi mi, bodi vratar,
in modro in moško boš živel.

Telo ti je hiša: v njej um gospodar,
a čut gospodinja ti bodi;
počutki so vrata, ti glej ko vratar,
kaj ven in kaj noter ti hodi.

Kar imaš zlatá in pa srebrá doma,
raztôpi ga v peči ognjeni,
zlatar naj iz tega ti ključke sková,
pa v duri počutkov jih deni.

Odprto navadno uho in oko,
a usta zaprta mi nôsi,
če treba, odpri pa še usta srčnó,
nikjer dovolitve ne prôsi.

Odprto srcé in odprte roké
imej za trpečega brata;
a trdno zapahni uhó in srcé,
ko trka sovraštvo na vrata.

Hinavstvu in podlosti v dušo ne daj,
ne krivdi ne zlobi nobeni;
kreposti razmakni srce na stežaj,
a skrbno ga strasti zakleni!

To bode edino ti prava prostost,
če ímaš počutke v oblasti,
to bode najvišja modrost in krepost:
brzdáti in vladati strásti!

NA POTUJČENI ZEMLJI

Pozdravljam sončna te ravan,
ki pred menoj si razprostrta!
Ti lepa si kot sen krasán,
podoba rajskega si vrta.

Kedó bi pač se ne zavzel
o čaroviti tej lepoti?
Kako naj duše čut vesel
o čudu tem se ne poloti?

In vendar, rajska ti ravan,
ko náte potnik se oziram,
moj duh temán je in mračán
in solze iz oči otiram.

Naš bil nekdam je ves ta raj,
očetom našim domovina;
tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.

Dobi se včasih pergamen:
nanj pesmi krasne, modre reke
napisal bil je mož učen —
o vredne, da žive na veke!

A list je tujcu v last prišel,
on stara slova je izbrisal,
ker njih modrosti ni umel,
ter črte svoje je narisal.

Tak list prostran si ti, ravan!
Naš ded tu pisal svoja dela,
naš govor čul si prek poljan,
tu pesem naša je živela.

A zdaj zatrt je tod naš glas
in tuji krog zvene glasovi,
tuj trg in grad, tuj ves je kras,
oh, naši so samo — grobovi!

Zatorej, sončnata ravan,
ko nate moj pogled se upira,
temán mi duh je in mračán,
in srce tuge mi umira!

DOMOVINI

O vdova tožna, zapuščena,
ti mati toliko sirot,
s krvjó, solzami napojena,
ki bol poznaš le, nič dobrot,
oj mati vdanega ti sina,
oj zlata mati — domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
kar jih obseva zarja dneva;
krepostna si, vsa vredna ti,
da krona venča te kraljeva.
A trnov le tvoj venec je,
in rod tvoj rod-mučenec je;
sovražni svet te le prezira,
prezira te in te zatira!
Kdaj to gorjé pač mine ti?
Kdaj se oko ti ujásni kalno?
Kdaj slečeš to obleko žalno,
kdaj sonce zlato sine ti?
O, da z močjo in srečo, slavo,
ne s krono trnovo, nebo
ovilo bi ti sveto glavo —
kako bi ljubil te srčnó,
kako bi jaz ti pel glasnó!
A ker nikdó ne šteje te,

ker ves te svet tepta z nogami,
jaz ljubim tem srčneje te,
jaz ljubim tem zvesteje te,
a ljubim te — s solzami!
Oj mati moja domovina,
ljubezen moja li edina,
ti moja skrb in bolečina,
Bog čuvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

GROBNI SPOMENIK PRIJATELJU

(Ivanu N. Stresu)

Kako bi zabil to gomilo
kjer blago tvoje spi srcé,
ki mi brezmejno vdano bilo
ves čas do zadnjega je dne?

Ti bil mi nisi brat po krvi,
a več si bil mi tisočkrat:
bil meni si prijatelj prvi,
po srcu in po duhu brat.

Težkó se človek od mladosti,
težko se loči od nadéj,
težko se loči od prostosti —
od tebe jaz sem se težéj.

In vendar, dragi, jaz po tebi
ne bom več bridko vzdihoval,
saj našel si na božjem nebi,
kar tukaj si zastonj iskal.

Po svôbodi je hrepenelo,
po luči, sreči ti srcé
k resnici priti je želelo —
izpolnil Bog ti je željé.

Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mrakú, kjer ni noči;
tam sonce sreče ti ne ugasne,
resnice sonce ne stemni.

Tam rešen reve si in teže,
tam prost si izkušnjav in zmot,
nobena spona te ne veže,
voliš si kraj in čas in pot.

Po jasni švigaš visočini
sam lepa zvezda sred zvezdá,
in k meni tudi v nočni tmini
priplavaš mnogokrat z nebá.

Tedaj sladko pripoveduješ
pravljič iz lepših mi svetov
ter srečo rajsko opisuješ,
ki uživa v domu se duhov.

Gledaje sliko tvoje sreče
in zroč nebeški tvoj obraz,
iz duše vzdihem koprneče:
»Naj grem, naj grem s teboj še jaz!«

Le hrepenel jaz bodem k tebi,
ne bom po tebi žaloval,
saj našel si na božjem nebi,
kar tukaj si zastonj iskal!

PASTIR

Tam gôri tam gôri za tretjo goró
planina dviguje v nebó se,
iz dalje srcé omedleva na njó,
obrača na njo mi oko se.

Razmakni, predgorja se temnega zid,
zavesa meglena, izgini,
naj svobodno zopet se pase mi vid
po moji, po moji planini.

Oj, pašniki sončni, lesovje temný,
vi viri, potoki studeni,
ti slap moj grmeči, ti selo mirný,
pri srcu ko nekdam ste meni!

Željón, kakor ded náš v izgubljeni raj,
tja gledam na trate planinske,
solzeč se oziram na mesta nazaj,
kjer sanjal sem sanje detinske.

Tam, srečen pastirček, sem glásno pojoč,
veselje srcá razodeval,
poslušal je potnik, po dolu gredoč,
moj drug mi je z onkraj odpeval.

Bridkósti in boli tam nisem poznal,
pijoč le sladkosti sem rasel; —
da bil bi pač vedno tam gori ostal,
in črede očetove pasel!

A vrgla usoda nemila me je
od doma že v rosní mladosti,
in s kupo modrosti pojila me je,
še bolj me je s kupo bridkosti.

Postal sem med svetom drugačen pastir
in čredo zdaj čuvam slovečo;
a usahnil veselja je prejšnjega vir,
izgubil življenja sem srečo.

Onémel je petja veselega glas,
srcé mi teró bolečine;
zakaj sem zapusllil te, rojstvena vas,
zakaj sem vas pustil, planine!

NAZAJ V PLANINSKI RAJ!

Pod trto bivam zdaj
v deželi rajskomili,
srcé pa gor mi sili
nazaj v planinski raj; —
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Tu zêlen dol in breg,
tu cvetje že budi se,
tu ptičji spev glasi se,
goré še krije sneg, —
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svet,
te zlate vinske griče,
te nič, te nič ne miče
njih južni sad in cvet?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ni mar,
da dragi srčno vdani
ti kličejo: »Ostani,

nikar od tod, nikar!«
Zakaj nazaj?
Ne vprašajte zakaj!

O, zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srcé mi gine,
saj jaz planin sem sin!
Tedaj nazaj,
nazaj v planinski raj!

V PEPELNIČNI NOČI

Polnočni zvon z visokih lin
krepkó zaklenkal je!
Potihnil glas je violin,
strunar odbrenkal je!

Plesišča in gledlišča se
povsod zapirajo,
v odprta pa svetišča se
zemljani zbirajo.

Glej, božji hram tam sred poljan
dviguje se v nebo,
oj božji hram tako prostran
in pa krasán tako!

Kot reke v mórje vanj nocoj
krdela silna vro,
svetišče polno je takoj —
in duri se zapro.

Tu v bagru ino v svili vse
nocoj košati se,
diši ti po kadili vse
in sveti v zlati se.

Več biserov ko v dnu morjá
pred tabo se iskri,
in več, ko zvezd je vrh nebá,
tu jasnih je oči.

Tu gibki udje, vzorna rast,
tu let in lica cvet,
tu zêmlje slast, bogastvo, čast ...
O, ti presrečni svet!

A čuj!... Nek duh zakliče mi:
»Kar zreš jih pred seboj,
zapiši med mrliča mi
s pepelom tem nocoj!«

In stopil sem pred žrtvenik,
kot bi duhovnik bil,
pepel iz oljčnih je mladik
nanj dél cerkovnik bil.

Pepela zdaj na téme sem
najprvo sebi usul,
vtopíl se v misli neme sem,
le Bog je sam jih čul.

Pozval nato krdela sem
in prišla so hrumeč,
zaznámoval jim čela sem
preteč in pa svareč:

»Oj grešniki maziljeni,
proč krono in škrlat,
saj boste vsi prisiljeni
ukloniti smrti vrat.

Sedaj vi narodom ste strah,
strah tudi vas bo zmel,
to žezlo prah, prestol bo prah,
vi boste prah, pepel!

Vi, ki zaklade zbirate
iz bližnjikov krvi,
ki reveže zatirate —
prah boste tudi vi!

Ti roj, ki noč in dan prežiš,
da brata v past bi ujel,
ti smrti v zanke se uloviš,
prah bodeš in pepel!

In ti, ki z umom, cvetom let
zdaj bahaš se vesel,
glej, preden ti odpade cvet,
prah bodeš in pepel!«

Prišel še mnog, še mnog je trop,
mar bo se kak otel?
Ne! Vsem podpisal sem pokop:
»Prah boste in pepel!«

Nazadnje roj še priskakljá
neskrbnih, jasnih lic,
čist, kakor angeli neba,
in lepši od cvetic.

Zaplakal nad tem krasom sem,
češ, tudi ta bo strtl!
Še te ... s tresočim glasom sem
zaznámoval za smrt ...

Končano! — Ne! — Čuj, duri tam
ječé zaškripljejo,
in nove trume v božji hram
skoz nje se usipljejo.

Na teh ni srébra ne zlatá,
in blesk jim je neznan,
na licih tožnih se pozna
le sled solzá in ran.

To pač je siromakov rod,
molčé je zunaj stal
in mimo čakal, da gospod
prostora bi mu dal.

Sedaj, ko prost mu je pristop,
korak približa svoj,
jaz pa spoznam trpinov trop,
oh, bil je — narod moj!

Odložil sem tedaj pepel,
v klečeče uprl oko,
za blagoslov sem roke vzel
ter kliknil sem krepkó:

»Le vstani, uborni narod moj,
do danes v prah teptan,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je — vstajenja dan!«

POZABLJENIM

Vseh mrtvih dan!
Na tisto tiho domovanje,
kjer mnogi spe nevzdramno spanje,
kjer kmalu, kmalu dom bo moj
in — tvoj,
nocoj se usul je roj močán,
saj jutri bo vseh mrtvih dan,
vseh mrtvih dan!
Bledó trepeče nad grobovi
tisóč svetil,
in križe, kamne vrh gomil
jesenski venčajo cvetovi —
vseh mrtvih dan!
Kjer dragi spe jim po pokopi,
klečé, solzé živečih tropi,
oh dušo tré jim žal in bol;
pod zemljo pol, na nebu pol
nocoj jim je srcé:
na grob lijo grenké solzé,
v nebo gorké prošnjé!
O, le klečite, le molite,
po nepozabnih vam solzite,
da bode grob od solz rosán,
saj jutri bo vseh mrtvih dan,

vseh mrtvih dan!
Solzite,
molite.. .
In jaz?
Ko misli vsakedó na svoje,
kogá, kogá pa srce moje
spominja se tačàs?
Vas, zabljene grobovi,
kjer križ ne kamen ne stoji,
ki niste venčani s cvetovi,
kjer luč nobena ne brli.
O, če nikdo nocoj se vas ne spomni,
pozabil ni vas pevec skromni
in pa — nebo!

OJ ŽBOGOM, TI PLANINSKI SVET!

Na nebu zvezde sevajo,
na vasi fantje pevajo,
pojó glasnó, pojo lepó,
pri srcu pa jim je hudó.

Kaj bi ne bilo jim hudó,
kaj bi ne bilo jim bridkó,
od dóma se poslavlajo,
na vójsko se odpravljajo.

Planine sončne, ve moj raj,
jaz tudi ločim se sedaj:
a Bog le vé, kaj tu pustim,
in Bog le vé, kaj zdaj trpim.

Tu narod biva še krepák,
tu biva narod-poštenjak,
ki svet ga še okužil ni,
ki čas ga omehkužil ni.

Tu rod je moj, tu moj je kraj,
tu živel rad bi vekomaj,
ni kraja mi krasnejšega,
ni ljudstva mi milejšega.

Kar sreče sem na svetu užil,
sem jo v mladosti cvetu pil,
sem pil vrh sončnih jo višin
planine proste prosti sin.

In zdaj, planine, ve moj raj,
od vas tja v tuji moram kraj;
kako mi pa je to težkó,
le on tam gori ve samó.

Oj zbogom, domovinski svet,
oj zbogom, ti planinski cvet,
nebeški čuvaj te vladar,
ne zabim te nikdar, nikdar!

VOJAKI NA POTI

Pomladni cvet odeva svet,
tako cvetemo mi;
pod nebom ptičev trop neštet,
po cesti gremo mi!

A ptički skozi jasni zrak,
lahkó, živó lete,
legák je tudi nam korak,
a težko je srce.

Saj ptičji rod se vrača zdaj
domov, glasno žgoleč:
mi sveta tla domača zdaj
pustili smo trpeč.

Mi nismo ptičev trop legák,
ki sam si pot volí;
begoten smo neba oblak,
ki veter ga podi!

Lepo žari meglica se,
pod nebom plavajoč,
ozira v njo cvetica se,
hladila čakajoč.

A črn oblak bo neki dan,
iz njega blisk in tresk!
In točo usuje na ravan,
ki uniči up sosesk.

Zdaj ne boji se nihče nas,
mi ne grozimo tod;
pozdravlja mnog nas lep obraz
gredoče mimo tod.

Koj bomo pa oblak strašan
ob uri hudi mi;
sovražni roj bo pač končan,
ž njim morda — tudi mi!

DEKLETOVA MOLITEV

Pred tabo klečim,
izvoljena Deva,
ihtim in drhtim
objokana reva.
Saj tebi odprto
je moje srce,
saj tebi je znano
vse moje gorjé.
Okusila sem
v zorni mladosti
ljubezni sladkost
in, oh, nje bridkosti.
Kot sončece čist
moj srčni je žar,
ne bo me ga sram
pred tabo nikdár.
In vendar zakaj
ta čisti plamén
podžiga sedaj
mi pekel ognjen?
Trepeče, oh, reví,
mi slehema žila
kot listje na drevi,
ko bliža se sila,

drhtim, oh, drhtim
sirota uboga,
da v boju zgubim,
ki ljubim tako ga.
Ko padel bi on —
kako bi na sveti
sirota potem
še mogla živeti?
To ubogo srce,
to drobno srce,
kako bi nosilo
brezmejno gorjé?
O čuj, o čuj,
Devica presveta,
prošnjé in solzé
sirote, dekleta:
Ko smrt bo kosila
čez bojno ravan,
ti čuvaj ljubljêнца
udarcev, ran.
Ti skrhaj nad njim
preteče jeklenke,
odvrni od njega
morilne svinčenke.
Ti mene in njega
ohrani bolesti,
ti ženina vrni
ljubeči nevesti!

PO BITVI

To bil je vihar, to bil je vihar
do zora vso noč,
in bliskov je žar in gromov je udar
razsajal na moč.

Nikakor nikakor ni bil to vihar,
bil divji je boj,
ni hrastov podrl, mladeniče strl
vihar je nocoj.

Po polju leže junaške vrsté
ko gozd poražen,
posečen enkràt ne bo več košat,
ne bo več zelen.

Sinoči junak krepák je bil vsak,
prepoln je zdaj ran,
sinoči cvetán, sinoči močán,
zdaj bo pokopan.

Grob zeva globok, globok in širok,
sred mladih livad,
oh koliko sanj pokopljejo vanj
in koliko nad!

Pač čakala bo, pač čakala bo
nevesta doma
in plakala bo, pretakala bo
brez mere solzá.

A plakala bo in čakala bo
sirota zastonj:
nje ženin je ubit in strt od kopit
sovražnih je konj.

In mamke skrbné in ljube sestré
še upajo zdaj —
a brat jim in sin iz daljnih ravnin
ne pride nazaj.

Krvavo poljé, brezmejno gorjé
rodilo si ti!
Ker lilo si ti, ker pilo si ti
potoke krvi.

Oh tisoč bo src in tisoč bo hiš
jokalo bridkó —
zakaj to pustiš, zakaj to trpiš,
dobrotno nebo?!

VOJAKOVE NEVESTE POROKA

Venec sem poročni vila,
nád na njem sijal je žar;
a kedaj ga bom nosila
z zaročencem pred oltar?

Nade mrtve, vene venec,
ž njim jaz venem in bledim;
daleč moj je zaročenec,
jaz odpravljam se za njim.

Kaj vam pravim, mati moja,
ne jokajte za menoj:
saj v deželo grem pokoja,
kliče ženin me s seboj.

Z vencem mi ovijte glavo,
z biseri pa beli vrat,
dajte svilno mi opravo
in na róko prstan zlat.

Skličite mi tovaršice,
kar jih šteje naša vas,
z mano naj zvesté družice
zdaj se veselé na glas.

Drevi pojdemo k poroki,
ko bo polno zvezd nebo!
Tam na zvezdnatem oboki
čaka me srce zvestó.

Tam se v veke bom združila
ž njim, ki bil je tod mi zvest:
kar je bridka smrt ločila,
mila smrt zedini spet!

ZIMSKI DAN

Sneženi prt zemljo odeva,
krasnà pod njim sta gozd in plan;
z nebá jasneje sonce seva,
kot je sijalo letni dan.

Iskré po polju diamanti,
po drevju biseri blešče,
potòk se v srebro zdi vkovan ti,
v zlató vkovane pa goré.

Kar ti oko najdalje plava,
vse jasno, krasno, vse svetló!
Krog bela stéza se planjava,
nad njo se modro pne nebo.

A vsa lepota, ki tu seva,
mrtvâ se duši moji zdi;
kjer cvetja ni in kjer ni speva,
življenja ondi srcu ni.

Ta beli prt je za cvetice
prostrt širok mrtvaški prt,
ta mrzli svit odgnal je ptice,
kjer še je v cvetju gaj in vrt.

To sonce ko pokopna sveča
nad mrtvo stvarnico visi,
pač slika sonca je bleščeča,
a živo sonce to več ni!

Vsa zemlja v mrzli tej bleščobi
pobeljena gomila je,
in meni na tem splošnem grobi
bridkost srcé zalila je:

Podoba živa naše dobe
si ti, oj jasni zimski dan,
prepoln kot ona si svetlobe,
kot ona — mrtev in hladán!

Po glavah svetlo je in jasno,
a v srcih zimsk je mraz in mrak;
tam ne poganja cvetje krasno,
tam ne odmeva spev sladák.

Ti pa, srce, mi čuvaj cvetje,
da mraz ne stre ga in vihar,
poshrani v toplo ga zavetje
kot umen in skrbán vrtnar.

In vi, oj pesmi tožni glasi,
v tej zimi ne molčite nič;
saj tudi v golem grmu včasi
zapoje kak samotén ptič!

Ti, cvet in spev pozimski, búdi
ljudem spomin krasnejših let,
a búdi hrepenenje tudi,
da vrnil bi se spev in cvet!

TRI LIPE

Na vrhu zelene goré
tri lipe ponosno stoje,
zvečer so še stale na gori,
kdo ve, če pa bodo ob zori?

Tesarji trije še pred dnem
napravljajo k lipam se trem,
in vsak teh tesarjev na rame
sekiro nabrušeno vzame.

Čuj! Glási že mah se na mah
in lipe se zvrnejo v prah,
med delom tesar pa tesarja
zaupno tako nagovarja:

Dé prvi, mladenič vesel:
»Te dni bom nevesto si vzел,
za sé in nevesto mi zorno
zdaj *posteljo* stešem prostorno.«

Dé drugi: »Prinesle nocoj
so tri rojenice s seboj
mi hčerko v naročju cvetočem
zibelko stesati ji hočem.«

A tretji: »Jaz nimam žene,
otrok ne, ne ljube zvesté,
ni treba mi postelje pirne,
ni treba zibelke nemirne.

Umrlo je meni srcé,
umrle so nade sladké,
umrla ljubezen goreča,
umrla življenja je sreča.

Zdaj *rakev* bom stesal temný
in lóžil bom nadeje v njo,
k njim mene še kmalu denite,
pa v črno zemljo zakopljite.«

Dekletce, po gori gredé,
pogovore čuje le-té,
pri delavcih mladih se ustavi,
tesarju pa tretjemu pravi:

»Kaj pravim ti, mladi drvar,
ne teši si rakve nikar;
čemu li bi hotel umreti,
ko lice ti v prvem je cveti?

O, škoda teh lepih oči,
če smrt jih prerano ugasi,
in krasnega škoda života,
če grobna obda ga temota!

Oj mladi, oj lepi tesar,
na rakev ne misli nikar!
Ko tebi zares bi zvonilo,
še meni oko bi rosilo!«

Izgine dekcle za goró,
tesar se ozira za njo,
po glavi pa misli rojé mu,
iz misli dekletce ne gre mu.

Sekire tesarske zvene
in trske od debel lete —
dva prva sta delo končala,
kar mislila, to sta stesala,

Ko teše pa tretji tesar,
primeri se čudna mu stvar:
glej, rakev se širi in širi,
in noge ji vzrastejo štiri.

To rakev mrtvaška pač ni,
to postelja pirna se zdi ...
Ko dvajseti dan je napočil,
tesar se je — tretji poročil.

Ob letu spet pojde v goró,
a tesal — zibélko tam bo,
o rakvah mu sodba je taka:
za rakev naj lipa še čaka!

OLJKI

Drevo, rastoče v vinskem bregu,
lepó zeleno v belem snegu,
oj drago oljkovo drevo,
pozdravljam te srčno, srčno!
Ko travnat ôtok v puščavi
prijazno tukaj zeleniš;
vojak ponosen se mi zdiš,
stoječ po bitvi na planjavi:
le njega bojni grom ni strl,
tovariše je vse podrl.
Čemú je tebi smrtna sila
življenja moč in kras pustila?
Da živ nagrobni spomenik
iz mrtvih tal štrliš navpik?
Nikakor! Marveč to zelenje
oznanja novo nam življenje,
ko spet se bo pomladil svet,
ko nov razvil se bo nam cvet.
Na té iz golih tam grmičev
zletava roj nam zvestih ptičev
in glásno v vejah žvrgoli,
meneč, da svet se že mladí.
In oj, kako mudi radó
na tebi moje se oko! —

Prijazno oljkovo drevo,
pomnik nekdanjih dni cvetočih,
prerok krasnejših dni bodočih,
pozdravljam te,
proslavljam te!

Ti v rane vlivaš nam zdravila,
svetostna nam rodiš mazila,
oživljaš nam telesno moč,
preganjaš z lučjo temno noč.

Proslavljam te! —

Mirú podoba ljuba ti
ljudem si že iz davnih dni.
Naš rod se ves je bil pokvaril,
in modri Bog se je kesal,
da je človeško bitje ustvaril.
Zato pa vse ljudi končal
v pregroznem, splošnem je potopu,
zanesel malemu le tropu.
Ves rešeni človeški rod
tedaj en sam je nosil brod;
kdo ve, če ta ubeži pokopu?
Nad njim mračnó, temnó nebo,
in krog in krog brezdanja voda,
a rešnega nikjeri proda —
strašnó, strašnó!

Kdaj ta brezbrežna voda splahne?
Kdaj srd neba se upokoji?
Mar Bog na veke se jezi?
O ne! Dih božji toplo dahne
in voda gine, pada, sahne,

kakor pred soncem sneg kopni.
In glej, iz vode se sušeče
drevo priraste zeleneče,
golobček bel se nanj spusti,
na drevu kljuva, kljuva, pika,
in ko z drevesa odleti,
v rdečem kljunu zeleni
mu oljkova mladika.
Kako je pač brodar vesel
goloba z vejico sprejel!
To vejo z oljčnega drevesa
so do človeškega rodu
poslala ublážena nebesa
v poroštvo sprave in miru. —
Mirú simbol si tudi nam!
Glej, prišla oljčna je nedelja,
in polne srčnega veselja
vrvijo trume v božji hram.
Odrasle zreš in otročiče,
nesoče oljkove snopiče,
če ne, mladike oljčne vsaj,
svetišče zdi se oljkov gaj.
Skoz okna sonce božje lije
v ta gaj svoj zlati žar z nebes,
a bolj še sreče sonce sije
otrokom z lic in iz očes
skoz senco oljkovih peres.
Pristopi starček sivolas
in blagoslov nebeški kliče
njegov srčno moleči glas

na oljčne veje in snopiče.
O, naj te oljke, kjer bi bile,
bi blagoslov in mir delile!
Da, oljkove mladike te
mir bodo in blagóst rodile,
ko hiše, vrte in poljé
blagoslavlja je pokropé.
Glej po kropljenju njivo, trato,
kako razvija njih se kras!
Kako se ziblje žito zlato,
kako je poln pšenični klas,
pod srp že sili, sili v pas —
in drevje to — kako bogato!
O srečni kmetje, srečna vas!
Pa, oh, — kaj se temni nebo?
Pod njim še megle temnosive
valé čez vrte, trate, njive,
grmeč groznó, preteč strašnó.
Pred selsko kočico klečé
otroci, starčki in žene,
z boječim, solznatim očesom
k oblačnim, mračnim zro nebesom
glasno ihteč,
k Bogu moleč.
A hiše skrbni gospodar
mladike oljkove sežiga,
da umiril grozni bi vihar:
in sveti dim se k nebu dviga,
in glej, preteči prej oblak
na polja ulije dež krotak.

O, da bi ti, mladika mila,
nevihto tudi utolažila,
ki burno hruje med ljudmi,
ki v srcu strastno nam besni,
da meni vsaj bi jo umirila!
Srce mi pravi, da jo boš,
če prej ne, ko me boš kropila!
Pred duhom vidim nizko sobo,
a v sobi blede sveč svetlobo;
med svečami pa spava mož,
bled mož, ogrnjen s plaščem črnim,
ki s trakom je našit srebrnim;
on trdno spi, nevzdrumno spi,
strudila ga je težka hoja.
Moža pa množica ljudi
z mladiko oljkovo kropi,
želeč mu večnega pokoja.
Oj, bratje, ko se to zgodi,
tedaj končana pot bo moja
in konec bo težav in boja,
tedaj potihne za vsekdar
srca mi in sveta vihar!

ZNAMENJE

Na polju znamenje stoji,
podoba krasna v njem žari,
ni slika blažene Device,
svetnika ne in ne svetnice.

Čeprav obraz svetnika ni,
čeprav svetnice slika ni,
podoba ta je meni sveta,
časti jo moja duša vneta.

Pred njo presvetlo luč gojim,
lepó, zvestó za njo skrbim,
naj sveti sonce, zvezde jasne,
pred sliko moja luč ne ugasne.

In cvetek, ki lepó cvetó,
s pobožno berem ji roko,
pred njo prekrasne vence devam
in zraven glásne pesmi pevam.

Ni znamenje na polju to,
to moje je srcé gorkó;
in ta obraz, prepoln miline,
je slika moje domovine.

Ta svetla luč — moj srčni žar,
le njej plamti in bo vsekdar,
in z duše cvetjem plemenitim
njo kitil bom, kot zdaj jo kitim.

Njo prvi spev je moj slaval,
poslednji njej se bo glasil,
in zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

Biser
(Odlomek)

V gore balkanske
koraka junak,
ko sonce se niža,
ko bliža se mrak.
Veselja sonce
je njemu utonilo,
življenje njegovo
se je pomračilo.
Oh, lep tako,
tako še mlad,
pa že nesrečen,
pa že brez nad!
Tri hipe je sanjal
o raju ljubezni,
a zdaj je vzbudil se
v bridkosti brezni.
Mar vedel nisi,
O, ubogi Nenad,
da sad prepovedan
ti sreče je sad?
Turčini le smejo
v tvoji deželi
sladkosti piti
in biti veseli;

a ti, kristijan,
a ti, Bolgar,
ne stezaj mi rok
po sreči nikdar!
Za Turka se trudi
in tôči znoj,
to tvoja dolžnost,
poklic je tvoj:
podložnik si ti,
tvoj suženj je rod,
a on je vladar,
on tvoj je gospod.
Ti bodi vesel,
če on se poniža,
da kočici tvoji
se uborni približa,
če tvojo si krasno
nevesto izbere,
če v harem odpelje
nedolžne ti hčere ...
Poljubi mu roko:
on tvoj je gospod,
ti rob si njegov,
tvoj suženj je rod.
To Alah velevala,
in »prerok« to —
ni prav, o junak,
ni prav li tako?
V gore balkanske
koraka junak,

ko sonce se niža,
ko bliža se mrak.
Ob skalnati steni
sedaj se ustavi,
ozira se temno
po cvetni planjavi,
stoji in preti
oblak temán,
ki točo bo vsul
na širno ravan;
stoji in preti
kot oster meč
o boku junaka
žareč in grozeč.
V očeh se mu ogenj
strašán užiga,
kot nočni požar,
ki z oken šviga.
In votlo kot grom
iz dalje grmi
srdito in bridko
junak govori:
»Star ribič ob morju
je biser imel,
še v kroni kraljevi
enak ni žarel.
Tako je bil lep,
tako svetál,
za bisere vse
ne bil bi ga dal —

za bisere vse ne!
Nikomur! ... A meni
podaril bi v dar
bil zaklad dragoceni,
da čuvam lepó ga,
lepó in skrbnó,
vedoč, da ga ljubim
nad svoje oko.
In bil bi ga čuval,
brezmejno ljubil,
in rajši oko
kot biser izgubil!
Saj on le je bil
luč mojih oči,
ki bil bi jasní
noči mi in dni! —
A v noči tihotni,
v neskrbni noči,
pridrl je Turčin
k ribarjevi koči.
Ugrabil je moj
edini zaklad,
odnesel ga s sabo
na utrjeni grad.
Pač sto dragotin
ima na graščini,
in vendar pobral mi
zaklad je edini!
Srcé zdaj umira
mi sled bolečin,

en biser moj gleda —
ha, kleti Turčin!
Da vedel bi jaz,
kje ropar prebiva,
katero ozidje
moj biser zakriva!
Tam doli leži,
sto belih gradov,
kateri li grad
pač grad je njegov?
To, milo nebo,
dodeli mi vsaj,
da roparja sreče
jaz srečam kedaj —
tedaj pa poplača
ta dolg mi krvavo:
dal biser mi bode,
dal — kleto glavo!«

DRAŽBA

Kaj danes hrumi razburjena vas?
Kaj votlo, mrtvaško boben ropoče?
In čuj, skoz hrum in ropot ta glas,
glas dece, ki milo se joče!

Pred hišo na selu sodnik sedi,
na mizi usodnih pisem snopiči,
ob strani birič in on stoji,
ki hujši je nego biriči.

Sodnike, biriče je semkaj pozval
neusmiljenik trdi in grozoviti,
sirotam negodnim vse bo prodal,
da divjo pohlepnost nasiti.

Ropoče boben in kliče birič,
ljudje hrumé in plačó otroci;
a sivca brez čuta ne gane nič,
ne hrum, ne solzá potoci.

Ropoče boben, vpije birič
in kos za kosom glasno isklicuje;
a nihče ne more rešiti nič,
vse sam brezsrdnik kupuje.

Za kosom se kos od kmetije drobi
med klikom in hrumom, ropotom in jokom,
kot rezali ud bi na ud, se mi zdi,
s telesa sirotnim otrokom.

Ah, hišo je že izklical klicar —
zdaj deca nesrečna zajoka, zastoka,
kot streho objemal bi divji požar
in kot da tramovje že poka.

Že v drugo, že v tretje klicar se glasi,
sirote trepečejo v grozi, v brezupi,
ljud prosi solzeč, naj jim hišo pusti,
zastonj! Še hišo on kupi!

A zdajci se vzpne mož sivolas,
visok in častit in z brado do pasa,
z bliskóvi v očeh zagrmi na glas
kot prerok iz davnega časa:

»Gorjé ti, gorjé, brezdušni krvnik,
ki solza sirot srcá ti ne gane,
pravičen nad tabo bedi plačnik,
dolžan ti tegà ne ostane.

Krvice si v brazde življenja sejal,
sejal si nesrečo, sejal si kletev,
te setve sad stoteren boš bral,
prekletstvo tvoja bo žetev!

Kot ti zdaj iz doma sirote podiš,
za solze njih slep in gluha za njih stoke,
nekdaj izženó iz tvojih hiš
in tebe in tvoje otroke!«

Ljudje ostrmé, odrtnik se zgrozi
in stresa od straha se kot trepetlika,
neznánčeva grožnja mu v úhu šumi
kot kletev strašnà Vsesodnika.

Ta kletev kot strela omami mu um,
plašán, gologlav od družbe plane,
in skozi vrste strmečih trum
beži iz vasi na poljane.

Beži od domu obupen ves,
kot izpred Boga ubijalec prvi,
preganja ga kes kot stekel pes
in ránja srce mu do'krvi.

Ogiblje ljudi se, njih sel in mest,
po krajih neznanih potiče se blazen,
živi mu v spominu le kletve zavest
in kazni preteče bojazen.

Okrog brez počitka blodi vsekdar,
ne vé, kam pot ga bo tuja zanesla,
kot čoln, ki ga zgrabil je ljuti vihar
in strl mu brodarja in vesla.

Tako brez miru potuje skoz svet,
usoda povsod preganja ga bridka,
tako potuje že kdovekaj let —
ne bo li več našel počitka?

Krog zimska je noč! Mrzló in temný!
Polnočni zvon že v zvoniku udarja,
a on pod streho se plazi plahó
neznanega mu gospodarja ...

Kako se naspal je! Kako je spočit!
Spet prejšnja je moč mu po udih razlita,
na posteljo sončni poseva mu svit
in tudi v možganih — mu svita.

A čuj! Kaj zunaj hrumi tako?
Kaj votlo, mrtvaško boben ropoče?
In čuj, skoz ropot in hrumenje to
glasove bridkó jokajoče!

Gospôda sodnijska tam zunaj sedi,
prodaja se hiša ponosna ob cesti,
popotnik okoli vrže oči,
in hkrati je ves pri zavesti!

To ljudstvo mu znano je, znan ta kraj,
ta krov mu je znan in znani zidovi,
njegova je hiša na dražbi sedaj,
plačó zdaj otroci njegovi.

Zarjuje kot lev od lovca zadet,
nanj ljudstvo ozre se, spozna ga, se čudi;
a njemu zvrtili, zmrači se svet
in mrtev na zemljo se zgrudi.

NEVESTA

Komu li kupuješ venček s cvetic,
komu ta prstanek zlati?
Zasé li ali za katero družic,
njim *greš*, nje *vabiš* li v svati?

Povesila kodrasto témence je,
nasmehnila se, zarudela,
pospravila svatovsko brémence je,
iz izbe je tržne zletela.

A zunaj viharen zimski je dan,
nov sneg na stari se usiplje,
pod težo vzdihuje hrib in ravan
in drevje v dobravi škriplje.

A kaj je dekletcu za zimo, za mraz!
Saj nji cvete mladoletje,
gorkó nje srce je, žareč obraz,
in v prsih poganja ji cvetje!

Pogumno, veselo hiti skoz sneg
iz trga prek ozke doline,
iz dola obrne v strmi se breg,
saj dom ji je onkraj planine.

Pač strm je hrib in sè snegom zasut,
deklica čvrsto koraka,
krepča jo mladost in nek sladek čut
in sreča, ki z dragim jo čaka.

Po gori pleza višej in višej
in v sneg se ji dolbe stopinja,
a sneg se usiplje silnej in silnej
in sled korakov zagrinja.

Le više in više se vzpenja v breg,
že sredi je gore visoke,
le dalje bori se, naj pada sneg,
saj jutri je dan že poroke.

A sneg le silnejši usiplje oblak
nasiplje zamete snežene,
kdo padati videl je sneg kdaj tak,
že znati ni steze nobene.

Stopinje globoko se udirajo ji,
že peša nevestica mlada,
že udje od truda umirajo ji,
počila bi malce si rada.

A kje? Tu hiše, tu strehe ni!
Pa glej tam visečo pečino,
tam deva si skromno zavetje dobi,
sklonivši se v plitvo dolblino.

Tam notri počiva dekletce mlado,
v naročju okrasje poročno,
kako ji bo jutri to stalo lepo,
ko z dragim se sklene neločno!

Primerjati jame si ves ta kras,
na roko si prstan natakne,
ovije si venček krog gostih las
in v misli se sladke zamakne.

Že v duhu z ljubljencem se pred oltar
pomiče med brati in svati,
pred Bogom že združena sta za vsekdar,
že dnevi ji vstajajo zlati.

Razgrinja bodočnost se ji pred očmi
cvetoča in sončnoblesteča,
in slika na sliko pred njo se vrsti —
oj kolika, kolika sreča!

To sanja pol speč in bedech na pol,
a vse bolj jo spanec objemlje,
zdrsava na lahko z dolblin nizdol
in v snegu mehkem zadremlje...

Jasni se... in zvezde že dvigajo se
in mraz ledeni pritiska —
kaj bakle po gori vžigajo se,
da gora v svetlobi se bliska?

Prišli so nevestico mlado iskat,
iščó in kličó jo po gori,
svatovi jo iščejo, ženin in brat,
o zlati jo najdejo zori.

Pod steno kamnito nevzdramno spi
z odejo sneženo odeta,
na levi ji prstan poročni blesti,
bel venec ji čelo opleta.

SELITEV

Ob postelji smrtni trpina
ponoči sem stražnik bil,
imel ni hčere ne sina,
ni drug mu tolažnik bil.

Prebil pač boje je mnoge
in póznal je kes in dvom,
izkusil zunanje nadloge
in viher notranjih je grom.

Zdaj konec bo borbi in zmoti,
izdihnjen je zadnji vzdihljaj,
smehljaje se duh mu napoti
s krilatci nebeškimi v raj.

Ako s krilatci v nebesa
odpravlja si duh njegov,
od mrtvega, glej, telesa
poslavlja nebroj se duhov.

Ta roj skoz vesoljno življenje
mrliču bil temu je zvest:
to boj je, stotero trpljenje
in skrb in strah in boleost.

Ta truma in ródbina njena
zempljana vsakterega tre,
s človekom najprvim rojena
le z zadnjim človekom zamre.

Iz mrtvega kam domovanja
zdaj rablji srca hite?
Iščó si novega stanja,
selijo se v — drugo srce!

VZORI

Z uzori se nikar ne bori,
kot sončni žarki so uzori,
ki grejejo nam mrzli svet,
bude, rode pri cvetu cvet.
Uzori tudi plemeniti,
če duh je z ognjem njih ogret,
božanstven cvet mogó roditi.

Uzorov mi nikar ne môri,
kot sončni žarki so uzori:
en sam mi sončni žarek daj,
ž njim božje sončece tam gori
na prvi najdem ti migljaj.
Kot sončnih žarkov zlati trak
uzor je plemeniti vsak.

Ne tu na zemlji zapuščeni
iz ognja našega srca,
iz isker našega duha —
iz luči večne so rojeni,
le v njenem se žaré plameni.
Zato pa sveti vsak uzor
nam gor, kjer je njegov izvor!

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-063-4